

บทสรุป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพื้นฐานเชิงสำรวจโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพอนามัยเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว โดยหาอัตราการวางแผนครอบครัว การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เหตุผลที่ใช้และไม่ใช้การคุมกำเนิด ระดับความรู้ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการคุมกำเนิด

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้ว ชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง และอาศัย อยู่ที่บ้านหนองหอยแก้ว ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2533 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2534 จำนวน 78 คน เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในหญิงวัย เจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วซึ่งเป็นชาว ไทยภูเขาเผ่าม้งทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านช่วงที่เก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกข้อมูลการวางแผนครอบครัว และแบบทดสอบ ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยได้มีการนำไปตรวจสอบหาความเที่ยงตรง ของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และทดสอบความเชื่อมั่นโดยนำแบบบันทึกข้อมูลและแบบทดสอบ ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ไปทดสอบกับชาว ไทยภูเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านห้วยลึก ตำบลบึงไผ่ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าแบบบันทึกข้อมูลให้ความหมายและเข้าใจตรงกัน 30 ราย แสดงว่าแบบบันทึก ข้อมูลและแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวสามารถใช้ประเมิน การวางแผนครอบครัวได้

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และให้ทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว โดยแยก ออกมาสัมภาษณ์ส่วนตัว และเริ่มเก็บข้อมูลจนครบทั้งหมด

### การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์ นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ฐานนิยม และค่าเฉลี่ย
2. ข้อมูลการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การใช้ยาคุมกำเนิด เหตุผลที่ใช้ยาคุมกำเนิด เหตุผลที่เลิกใช้ยาคุมกำเนิด นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ฐานนิยม และค่าเฉลี่ย
3. ข้อมูลการทดสอบความรู้ และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการคุมกำเนิด นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

### ผลการวิจัย

การปฏิบัติการวางแผนคุมกำเนิด พบว่า ไม่เคยคุมกำเนิดร้อยละ 44.89 เคยคุมกำเนิดปัจจุบันเลิกใช้ร้อยละ 19.23 และเคยคุมกำเนิดปัจจุบันยังใช้ยู่ร้อยละ 35.90

อัตราการใช้ยาคุมกำเนิด พบว่า ยารัดคุมกำเนิด ร้อยละ 46.67 หมันหญิงร้อยละ 33.3 ยาเม็ดคุมกำเนิดร้อยละ 21.67 ยาฝัง ร้อยละ 5 และ ห่วงอนามัย ร้อยละ 3.33

เหตุผลของการใช้ยาคุมกำเนิด พบว่า เหตุผลที่ใช้คุมกำเนิด ได้จำนวนบุตรตามต้องการแล้ว ร้อยละ 75 รอระยะการมีบุตร ร้อยละ 17.86 และมีอันตรายต่อร่างกาย ร้อยละ 7.14

เหตุผลที่เลิกใช้ยาคุมกำเนิด พบว่า ใช้ยาคุมกำเนิดแล้วแพ้ ร้อยละ 40 ต้องการบุตรเพิ่ม ร้อยละ 13.33 นอกนั้นเป็นเหตุผลเล็กๆ น้อย

เหตุผลที่ไม่คุมกำเนิด พบว่า ต้องการบุตรเพิ่ม ร้อยละ 71.43 รู้จักแต่ไม่กล้าใช้ กลัวมีผลเสียต่อร่างกาย ร้อยละ 5.71 ลูกยังอายุน้อย ร้อยละ 5.71 และปัญหาทางสุขภาพ ร้อยละ 17.15

การทดสอบความรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ได้คะแนน 10 คะแนน ค่าเฉลี่ยประมาณ 10.04 คะแนน (ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.84 คะแนน) ทำคะแนนได้มากกว่าร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 92.31 ทำคะแนนได้น้อยกว่าร้อยละ 50 ร้อยละ 7.69

การทดสอบความรู้เมื่อแบ่งตามการใช้ยาคุมกำเนิด พบว่า กลุ่มไม่เคยคุมกำเนิดมีคะแนนเฉลี่ย 9.91 คะแนน (ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.99 คะแนน) กลุ่มที่เลิกคุมกำเนิดมีคะแนนเฉลี่ย 9.67 คะแนน (ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.05 คะแนน) และกลุ่มที่คุมกำเนิดมีคะแนนเฉลี่ย 10.39 คะแนน (ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.39 คะแนน)

### การอภิปรายผล

ในการศึกษาหญิงวัยเจริญพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้ง บ้านหนองทอยเก่า อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 78 คน พบว่ากลุ่มที่ไม่เคยคุมกำเนิดร้อยละ 44.88 กลุ่มที่เคยคุมกำเนิดแต่ปัจจุบันเลิกใช้ร้อยละ 19.25 และกลุ่มที่ปัจจุบันใช้มีเพียงร้อยละ 35.90 จะเห็นว่าอัตราการคุมกำเนิด ก่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิรสิทธิ์ คำนวนศิลา (2529) พบว่า ชาวเขาเผ่าม้ง คุมกำเนิดเพียงร้อยละ 12.8 การที่มีอัตราการคุมกำเนิดก่อนข้างต่ำนี้ ผู้ศึกษามีความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ได้สัมภาษณ์ชาวเขาเผ่าม้ง ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลในทำนองเดียวกัน คือ ต้องการมีบุตรมาก เพราะสังคมม้งต้องการแรงงานในการเพาะปลูก ฉะนั้นการมีแรงงานมาก ก็หมายถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจจะไม่ด้อย อีกประการหนึ่งพบว่าหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่ศึกษาในครั้งนี้ ส่วนใหญ่อายุน้อย ยังต้องการบุตรอยู่ ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลประกอบที่ทำให้การศึกษาในครั้งนี้พบอัตราการคุมกำเนิดก่อนข้างต่ำ

การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว พบว่า วิธีที่นิยมมากที่สุดได้แก่ ยาฉีดคุมกำเนิด พบร้อยละ 46.67 รองลงมาคือ ทำหมันหญิง ร้อยละ 23.33 ยาเม็ดคุมกำเนิด ร้อยละ 21.67 วิธีอื่นมีเล็กน้อย การศึกษารังนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เศษ กาญจนางกูร (2522) พบว่าชาวเขาส่วนใหญ่รู้จักยาฉีดคุมกำเนิดมากที่สุด ส่วนการศึกษาของ พิรสิทธิ์ คำนวนศิลา (2529) พบว่าชาวเขาเผ่าม้ง นิยมคุมกำเนิดด้วยวิธีทำหมันหญิงมากที่สุด ซึ่งต่างจากการศึกษารังนี้ ที่เป็นเช่นนั้น อาจจะเป็นเนื่องจากความแตกต่างในสถานที่ศึกษาและกลุ่มประชากรที่ศึกษา แต่เมื่อพิจารณาถึงการศึกษารังนี้ในเรื่องเหตุผลการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดเมื่อมีบุตรตามต้องการแล้ว (ดังตารางที่ 10) พบว่าคำตอบส่วนใหญ่ เลือกการทำหมันหญิงมากที่สุด

จากการศึกษาถึงเหตุผลการใช้, การเลิกใช้และไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดของหญิงวัยเจริญพันธุ์ ทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า

หญิงวัยเจริญพันธุ์ที่คุมกำเนิดในปัจจุบัน (ดังตารางที่ 7) ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า คุมกำเนิดเพราะได้บุตรตามต้องการแล้ว ร้อยละ 75.00 รองลงมาตอบว่า รอระยะการมีบุตร ร้อยละ 17.86 และร่างกายไม่สมบูรณ์ ร้อยละ 7.14 ซึ่งเหตุผลที่ได้เมื่อเปรียบกับการศึกษาของ นิตยา แสงเล็ก (2530) ที่ได้ศึกษาเหตุผลในการคุมกำเนิดของชาวเขาเผ่าเย้า ที่จังหวัดลำปาง พบว่าส่วนใหญ่ให้เหตุผลคล้ายกันคือ เพื่อเว้นระยะการมีบุตร มีบุตรเพียงพอแล้ว และสุขภาพไม่ดี

หญิงวัยเจริญพันธุ์ที่เลิกคุมกำเนิด (ดังตารางที่ 5) ให้เหตุผลว่าที่เลิกใช้เนื่องจากมีอาการแพ้ถึงร้อยละ 40.00 ซึ่งอาการแพ้ดังกล่าวเป็นเพียงอาการข้างเคียงปกติที่พบได้ในหญิงที่ใช้การคุมกำเนิดทั่วไป เหตุผลนี้ น่าจะมีสาเหตุจากหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่ศึกษารังนี้ยังมีความรู้เกี่ยวกับอาการข้างเคียงของการใช้วิธีคุมกำเนิดไม่เพียงพอ ซึ่งน่าจะนำไปสู่การไม่เข้าใจที่จะเลือกวิธีคุมกำเนิดให้เหมาะสมกับตัวเอง และการปฏิบัติตนหลังจากมีอาการแพ้ยาคุมกำเนิด เพื่อเปลี่ยนวิธีคุมกำเนิดให้เหมาะสม

ส่วนเหตุผลของหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่ไม่คุมกำเนิด (ดังตารางที่ 6) ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าที่ไม่คุมกำเนิดเพราะต้องการมีบุตรเพิ่ม ร้อยละ 71.43 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของหลายท่าน คือ

- นิตยา แสงเล็ก (2530) พบว่าสาเหตุที่ชาวเขาเผ่าเย้า จังหวัดลำปาง ไม่คุมกำเนิดเพราะต้องการบุตรเพิ่ม และต้องการมีบุตรติดต่อกัน
- การศึกษาของ เคช กาญจนางกูร (2522) ที่ศึกษาชาวเขาในภาคเหนือ พบว่าเหตุผลที่ไม่คุมกำเนิดคือ ต้องการมีบุตรมากกว่าจำนวนที่มีอยู่ในปัจจุบัน
- การศึกษาของ ประมุข จันทวิมล (2528) พบว่าชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงนิยมมีบุตรมากกว่า 2 คน ถึงร้อยละ 95 โดยมีเหตุผลต้องการแรงงาน
- และสอดคล้องกับการศึกษาของ สิริภา จารมรรมา (2525) พบว่า ชนาครอบคร้ว มีสหสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะปฏิบัติในการวางแผนครอบครัว โดยครอบครัวที่มีบุตรมากจะมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติสูงกว่าครอบครัวที่มีบุตรน้อย

จากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตน  
 ด้านการวางแผนครอบครัว การเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดให้เหมาะสมและถูกต้อง และที่สำคัญทำให้  
 มองเห็นความสำคัญ ประโยชน์ โทษ ของการวางแผนครอบครัว จึงได้มีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับ  
 ความหมาย และความรู้ในการใช้ยาคุมกำเนิดแต่ละชนิด ในที่นี้หมายถึง ยาเม็ดคุมกำเนิด ยา  
 ฉีดคุมกำเนิด และห่วงอนามัย จากการทดสอบความรู้พบว่าในหญิงวัยเจริญพันธุ์กลุ่มที่ไม่เคยคุม  
 กำเนิด ได้คะแนนเฉลี่ย 9.91 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.99 คะแนน กลุ่มเล็กคุมกำเนิด  
 ได้คะแนนเฉลี่ย 9.67 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.05 คะแนน และกลุ่มที่คุมกำเนิดได้คะแนน  
 เฉลี่ย 10.39 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.39 คะแนน จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน จะเห็น  
 ว่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มใกล้เคียงกัน จากการใช้โมเดล PRECEDE ในงานสุขศึกษา  
 อธิบายไว้ว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมหรือการปฏิบัติ ต้องมีปัจจัยหลายอย่าง คือ ปัจจัยหลัก  
 เช่น ความรู้ ทักษะ ค่านิยม การรับรู้ ปัจจัยเสริม เช่น ทรัพยากรที่มีอยู่ ความเพียงพอของ  
 ทรัพยากร การส่งต่อผู้ช่วย ทักษะ และปัจจัยสนับสนุน เช่น ทักษะและพฤติกรรมของบุคลากร  
 อื่นๆ กลุ่มเพื่อน พ่อแม่ นายจ้าง และอื่นๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความรู้เป็นปัจจัยเล็กๆ เท่านั้นจาก  
 ปัจจัยทั้งหมด การปฏิบัติเน้นนอกจากจะขึ้นกับความรู้ ยังมีปัจจัยอีกมากที่มีผลต่อพฤติกรรมและการ  
 ปฏิบัติ

เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาคั้งนี้พบว่า ตัวแปรอิสระระหว่างกลุ่มที่ไม่เคยคุมกำเนิด  
 กลุ่มที่เล็กคุมกำเนิด และกลุ่มที่คุมกำเนิด พบว่าตัวแปรอิสระมีความแตกต่างกันในระหว่างกลุ่มการ  
 ใช้ยาคุมกำเนิด ตัวแปรอิสระนี้ได้แก่ อายุ ระยะเวลาที่อยู่กินกับสามี รายได้ และจำนวนบุตร  
 (ตามตารางที่ 16) แต่อย่างไรก็ตามยังไม่สามารถสรุปได้ว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้การคุม  
 กำเนิดแตกต่างกัน เพราะตัวแปรอิสระเหล่านี้ยังมีความสัมพันธ์กันเองในตัวอยู่

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะค่านโยบาย

1. ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับวิธีคุมกำเนิด ความรู้เกี่ยวกับอาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้วิธีคุมกำเนิด ตลอดจนแก้ปัญหาค่าความเชื่อผิดๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้วิธีคุมกำเนิด เพื่อที่จะช่วยให้มีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวมากยิ่งขึ้น
2. จากการศึกษาพบว่า จำนวนบุตร เป็นตัวกำหนดให้หญิงวัยเจริญพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้งในบ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ไม่คุมกำเนิด โดยนิยมการมีบุตรจำนวน 4 คน เป็นสิ่งเหมาะสมกับครอบครัว ดังนั้นเพื่อที่จะลดค่านิยมเกี่ยวกับขนาดครอบครัวที่เหมาะสมให้เหลือเพียง 2-3 คน ควรที่จะส่งเสริมการให้ความรู้ทางค่านิยมการมีบุตรมากต่อสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก และผลเสียทางเศรษฐกิจในครอบครัว อันจะเป็นการส่งเสริมให้หญิงวัยเจริญพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้งตระหนักถึงความสำคัญในการวางแผนครอบครัว และส่งเสริมงานด้านสาธารณสุขในการให้สุขศึกษาในระยะตั้งครรถ์ให้ดีขึ้น เพื่อให้ชาวเขามีความมั่นใจในการคลอดบุตร และการมีชีวิตของบุตรในอนาคต
3. ผลการศึกษาพบว่า หญิงวัยเจริญพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้งในบ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ยอมรับและนิยมใช้วิธีคุมกำเนิดบางวิธีเท่านั้น เช่น ยาฉีดคุมกำเนิด และทำหมันหญิง ดังนั้นควรส่งเสริมวิธีทั้งสองนี้ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้หญิงวัยเจริญพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้งดังกล่าวตัดสินใจที่จะใช้วิธีคุมกำเนิดมากยิ่งขึ้น
4. จากการศึกษาพบว่า เหตุผลในการเลิกใช้การคุมกำเนิดเนื่องจากแพ้ยาคุมกำเนิด ควรที่จะส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิด โดยเน้นเรื่องการแพ้การคุมกำเนิด และวิธีแก้ไข แล้วหาวิธีใหม่ที่เหมาะสมต่อบุคคลนั้นต่อไป
5. ด้านท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในหมู่บ้าน และหมู่บ้านที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
6. ด้านการวิจัย ใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัวในชาวไทยภูเขาเผ่าม้งต่อไปได้
7. จากการศึกษาพบว่า นอกจากความรู้แล้วยังควรที่จะเสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยมการรับรู้ ให้ดีขึ้น เพื่อจะทำให้มีการวางแผนครอบครัวที่ดียิ่งขึ้น

### อุปสรรคในการทำวิจัย

1. ในการทำวิจัยครั้งนี้หนทางในการเดินทางเข้าหมู่บ้านไกล และลำบาก
2. การเก็บข้อมูลต้องเก็บในเวลากลางวันเนื่องจากชาวเขาหญิงวัยเจริญพันธุ์ตอนกลางวันต้องเข้าไร่ ทำงาน
3. ในเวลากลางคืน ไฟฟ้าไม่มีตามหนทาง และแต่ละบ้านอยู่ห่างไกลกันพอสมควร

### ข้อสนับสนุนในการทำวิจัย

1. ชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีผู้นำหมู่บ้านที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ข่าวในการจะมาสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นอย่างดี ชาวเขาให้ความร่วมมือมากเนื่องจากเคยร่วมกิจกรรมอื่นกันมาก่อน
2. ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องที่พัก ยานพาหนะ ผู้นำทาง จากโครงการหลวงเป็นอย่างดี
3. เพื่อนร่วมทีมในการทำงาน และอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มความชัดเจน ทัศนคติของการวางแผนครอบครัว และความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับวิธีคุมกำเนิด
2. ควรเพิ่มความชัดเจนและเหตุผลของการต้องการบุตรเพิ่ม
3. ควรนำการศึกษาด้วยวิธีเดียวกันนี้ ไปใช้ศึกษาเปรียบเทียบกับชาวเขาเผ่าอื่นๆ ที่มีลัทธิ ความเชื่อต่างกัน เช่น เผ่าเย้า เผ่ากระเหรี่ยง และอื่นๆ